

MÜFETTİŞLER MÜFETTİŞİ

Orhan Kemal

Öykü Kudret Yanardağ, sahte müfettiş maskesi ile dolandırıcılık yapmak üzere Anadolu'nun küçük bir iline gelir. Gardan şehre geçerken tanıştığı arabacı Kel Mıstık'ın da yardımlarıyla vali dâhil herkes Kudret'in müfettiş olarak geldiğini düşünerek çekince duyar. Şehirdeki lokantalardan ve meyhanelerinden rüşvet toplayan teftişçi Kudret geceyi geçirmek için bir otele yerleşmek ister fakat otel sahibinin çekinceleri nedeni ile evine davet edilir. Evde adamın metresi Sema ve nikâhlı karısı ile tanışan Kudret, onların yaşadığı aile kavgasını da bitirmek üzere işlere karışır. Hem Sema'dan hem de karısından altınlar alır. Sema'ya göz koyan Kudret, kadına İstanbul'daki adresini söyleyerek kendisi ile olması şartı ile altınlarını geri vereceğine inandırır. Şehirde emniyet ve Vali tarafından dikkat çekip hapse girmek istemeyen Kudret işler ortaya çıkmadan tren ile kimse anlamasın diye önce Ankara'ya gider ardından da yaşadığı yere, İstanbul'a döner. Çocukları dağınık, karısı eşcinsel bozuk bir aile düzenine sahip olan Kudret, dışarıdaki otoritesini ve bilmişliğini evde gösteremez. Evde tamamen pasif bir adama dönüşen Kudret'in beklediği Sema gelir fakat karısı Şehvar tarafından taciz edilir. Kudret ise cinsel boşluğunu alt kattaki komşusu yaşlı İfakat Dürdane Hanım ile giderir. Dürdane'nin parasının olması Kudret'e güven verir. Evde çıkan kavgalara dayanamayan Kudret evden kaçır, annesi hastalanır. Arkadaşları İdris ve Deve ile tekrar bir oteli dolandırmaya çıkarlarken onun yüzünden emekli edilen vali tarafından tanınır. Vali görev yaptığı şehirde çıkan rüşvet olayları nedeni ile emekli edilince bacanağının yanına otel amirliği yapmaya İstanbul'a gelir. Kudret kendi teftiş ekibi ile işbaşı halinde iken Jandarmalara yakalattılır.

Tema

Yozlaşma Kişilerin birbirlerini sadece dış görünüşe bakarak kullanma durumunu ahlaki yozlaşma yaşayan insanların içerisinden bakarak görmeyi sağlayan romanın teması "yozlaşma"dır.

Kitaptaki müfettiş figürü, insanların belleğinde yer etmiş ya da yaşadıkları dönem şartlarının geliştirmiş olduğu "büyük devlet adamı" resmi olarak dikkat çeker. Anadolu halkının devletin organlarına karşı takındığı tutumu gösterir mizahi nitelikler taşıyan romanda Kudret tek başına suçlu değildir, dış görünüşü nedeni ile toplum tarafından da dolandırıcılığa itilir.

Kişiler

Kudret Yanardağ Heybetli ve kodaman bir görünüşe sahip olan Kudret, babası sayesinde girdiği küçük memurluğu yürütemeyince kendine tam da benzediği bir tip olan "müfettiş" süsü vererek Anadolu'da şehir şehir esnafı dolaşır teftiş ederek kazandığı rüşvetlerle geçinir. Memurken dahi insanlardan yağlar ballar alan Kudret insanların ilgisinden kendini uzak tutmayı başaramaz. Eşi Şehvar ile geçinemeyen karısının dediklerine uymak zorunda kalan Kudret'in Yalım ve Tunç adında iki oğlu ile Alev adında bir kızı vardır. İstanbul'da yaşlı annesi ile birlikte yaşayan Kudret'in hayatındaki en büyük dayanak annesidir. Aslında müfettişlik yetkisini halktan alan Kudret Yanardağ, kendisine verilen paraları almadan duramaz, aldığı kişilere de bir şekilde kılıf uydurur. Devlet işlerinin yürüyüşü konusunda bilgiye sahip olan adamın karısından yana şanslı olmadığı için cinsel dürtülerini alt kattaki yaşlı komşusu ile giderir. Bir gün tekrar hapse düşme korkusu içinde yaşayan Kudret'in arkadaşları ile İstanbul'da yapmak istediği düzenbazlık da eski vali tarafından ortaya çıkarılınca suçüstü yakalanarak Jandarmaya teslim edilir.

Kel Mıstık Anadolu'da bir şehirde trenden aldığı insanları arabası ile taşıma işi ile geçinen Kel Mıstık, Kudret Yanardağ'ın işini kolaylaştıran, bilmiş tavırları ile şehirde adamın propagandasını yapan biri olarak dikkat çeker. Kendince işgüzar davranışlar sergileyen Mıstık'ın lokantacıdan aldığı paraları kör karısına kaptırması kılıbıklığını öne çıkarır. Karı koca iki göz evde hayvanları ile birlikte yaşayan ailenin çocukları olmaz. Bilgisiz ve cahil bir halkın temsilcisi olan Kel Mıstık, farkında olmadan karısından kaptırdığı paraları almaya çalışırken çıkardığı yaygara Kudret'in dolandırıcı olduğunu ortaya çıkarır. Emniyet müdürü ve Vali şehirde müfettişi bulamayınca Kudret'i Mıstık'tan sorarlar. Oldukça geveze bir adamdır.

İdris ve Deve Kudret'in yakın arkadaşları olan kişiler Kudret'in dolandırıcılık yapmasını teşvik eden arkadaşlarıdır. Her ikisi de geçimlerini ve borçlarını Kudret'e bağlayan adamlar Kudret'in ağzı sıkı en yakın dostlarıdır.

Şehvar Kudret'in karısı olan Şehvar, eşcinsel olması nedeni ile kadınlara tacizde bulunur. Kocasından nefret eden ve her fırsatta onu ezen kadın erkeksi ve güçlü olmasıyla dikkat çeker. Mahalleliye de sert davranan kadın bakkal borcunu dahi yaparken çekince duymaz. Kayınvalidesinden hazzetmeyen Şehvar, borçla sık sık viski alarak içer. Kızı Alev de tıpkı kendisi gibi vurdumduymaz olan kadın çocuklarının dağılımılarına önem vermez.

Kişiler

Kudret Yanardağ Heybetli ve kodaman bir görünüşe sahip olan Kudret, babası sayesinde girdiği küçük memurluğu yürütemeyince kendine tam da benzediği bir tip olan "müfettiş" süsü vererek Anadolu'da şehir şehir esnafı dolaşip teftiş ederek kazandığı rüşvetlerle geçinir. Memurken dahi insanlardan yağlar ballar alan Kudret insanların ilgisinden kendini uzak tutmayı başaramaz. Eşi Şehvar ile geçinemeyen karısının dediklerine uymak zorunda kalan Kudret'in Yalım ve Tunç adında iki oğlu ile Alev adında bir kızı vardır. İstanbul'da yaşlı annesi ile birlikte yaşayan Kudret'in hayatındaki en büyük dayanak annesidir. Aslında müfettişlik yetkisini halktan alan Kudret Yanardağ, kendisine verilen paraları almadan duramaz, aldığı kişilere de bir şekilde kılıf uydurur. Devlet işlerinin yürüyüşü konusunda bilgiye sahip olan adamın karısından yana şanslı olmadığı için cinsel dürtülerini alt kattaki yaşlı komşusu ile giderir. Bir gün tekrar hapse düşme korkusu içinde yaşayan Kudret'in arkadaşları ile İstanbul'da yapmak istediği düzenbazlık da eski vali tarafından ortaya çıkarılınca suçüstü yakalanarak Jandarmaya teslim edilir.

Kel Mıstık Anadolu'da bir şehirde trenden aldığı insanları arabası ile taşıma işi ile geçinen Kel Mıstık, Kudret Yanardağ'ın işini kolaylaştıran, bilmiş tavırları ile şehrinde adamın propagandasını yapan biri olarak dikkat çeker. Kendince işgüzar davranışlar sergileyen Mıstık'ın lokantacıdan aldığı paraları kör karısına kaptırması kılıbıklığını öne çıkarır. Karı koca iki göz evde hayvanları ile birlikte yaşayan ailenin çocukları olmaz. Bilgisiz ve cahil bir halkın temsilcisi olan Kel Mıstık, farkında olmadan karısından kaptırdığı paraları almaya çalışırken çıkardığı yaygara Kudret'in dolandırıcı olduğunu ortaya çıkarır. Emniyet müdürü ve Vali şehirde müfettişi bulamayınca Kudret'i Mıstık'tan sorarlar. Oldukça geveze bir adamdır.

İdris ve Deve Kudret'in yakın arkadaşları olan kişiler Kudret'in dolandırıcılık yapmasını teşvik eden arkadaşlarıdır. Her ikisi de geçimlerini ve borçlarını Kudret'e bağlayan adamlar Kudret'in ağzı sıkı en yakın dostlarıdır.

Şehvar Kudret'in karısı olan Şehvar, eşcinsel olması nedeni ile kadınlara tacizde bulunur. Kocasından nefret eden ve her fırsatta onu ezen kadın erkeksi ve güçlü olmasıyla dikkat çeker. Mahalleliye de sert davranan kadın bakkal borcunu dahi yaparken çekince duymaz. Kayınvalidesinden hazzetmeyen Şehvar, borçla sık sık viski alarak içer. Kızı Alev de tıpkı kendisi gibi vurdumduymaz olan kadın çocuklarının dağılımılarına önem vermez.

Kudret Yanardağ (Uyumsuz)

Karakter Heybetli ve kodaman bir görünüşe sahip olan Kudret, babası sayesinde girdiği küçük memurluğu yürütemeyince kendine tam da benzediği bir tip olan "müfettiş" süsü vererek Anadolu'da şehir şehir esnafı dolaşip teftiş ederek kazandığı rüşvetlerle geçinir. Memurken dahi insanlardan yağlar ballar alan Kudret insanların ilgisinden kendini uzak tutmayı başaramaz. Eşi Şehvar ile geçinemeyen karısının dediklerine uymak zorunda kalan Kudret'in Yalım ve Tunç adında iki oğlu ile Alev adında bir kızı vardır. İstanbul'da yaşlı annesi ile birlikte yaşayan Kudret'in hayatındaki en büyük dayanak annesidir. Aslında müfettişlik yetkisini halktan alan Kudret Yanardağ, kendisine verilen paraları almadan duramaz, aldığı kişilere de bir şekilde kılıf uydurur. Devlet işlerinin yürüyüşü konusunda bilgiye sahip olan adamın karısından yana şanslı olmadığı için cinsel dürtülerini alt kattaki yaşlı komşusu ile giderir. Bir gün tekrar hapse düşme korkusu içinde yaşayan Kudret'in arkadaşları ile İstanbul'da yapmak istediği düzenbazlık da eski vali tarafından ortaya çıkarılınca suçüstü yakalanarak Jandarmaya teslim edilir.

Aktiviteler Lokanta ve meyhanelere giderek gönlünce yiyip içen Kudret arada masaya bir defter çıkartarak insanların gözünü korkutur. Çoğu gittiği yerde para ödmeden yemek dışında çıkarken para da alır. Sıklıkla şarap içmeyi tercih eder. Çocuklarının kendisinden düşüp, bütün yaptığı işlerden uzak iki odalı evinde huzurla yaşamayı hayal eder.

ÖRNEK ANILAR

Heybetli Görenlerin memur, bakan, milletvekili ya da müfettiş sandığı bir görünüme sahip olan iri yapılı Kudret, bunu kullanarak esnaftan para toplar. Şehre girdiğinde onu gören insanlar hemen fark eder ve heybetinden çekinerek saygı gösterirler. Nitekim Kel Mıstık da onun müfettiş olduğu kanaatine bu yolla varır: "— Kalıbını görmüyor musun? Vekil, vükelâ kalıbı!"

Düzenbaz Gittiği yerde çeşitli aksaklıkları söyledikten sonra kendisine uzatılan rüşvet paralarından tiksiniyormuş gibi davranarak kendini para ile alakası yokmuş gibi göstermeye çalışır: "— Zatı âlinize lâyük

değil ama... "Kodaman", şarapçının uzattığı para tomarına hayretle baktı. Sanki şimdye kadar böyle şeyle karşılaşmamış, gezip dolaştığı yerlerin esnafından bu biçim paralar almamıştı!"

Uyanık Özellikle kendisine para verilen ve halkın içinde bulunduğu ortamda rüşveti yüksek sesle söyler ki etrafını saran halk da ondan yana olsun ve coşsun. Kendisine eksik gelen hesabı özellikle iltimas geçildiğini insanlara yansıtmaya çalışır. Fakat hesap ödemek zorunda kalması olayından hiç hoşnut olmaz: "Hiç sevmiyordu su arada hem kendi coşup, hem de milleti coşturmuştu. Altından çapanoğlu filân çıkmazdı çıkmaya ama, ne lüzum vardı? Zararı gene kendisine dokunuyordu. Şayet o ala ala hey olmasaydı, hesabı ödemez, otuz liradan çıkmazdı. İki buçuk lira da su kılkuyrak arabacıya bayılmıştı. Demek ki, şarapçıdan aldığı altmış küsur liranın yansını bayılmıştı?"

Bilgili Pek çok işleyiş hakkında bilgi sahibi olan Kudret Yanardağ, validen belediye başkanına, emniyet müdüründen bakanlarına kadar herkesin sorumluluk ve çalışma alanlarını bilir. Dolayısıyla da onları kandırabilmesi zor olmaz. Zira zaten çevresindeki insanların kendisi onu yükseltir: "Nihayet bir yurttaştı. Ağzında dili dönen, kafası çalışın, bir bakışta iyiyi kötüden ayırt eden, edebilen her medeni insan gibi, ilk geldiği bu şehirde yığınla sağlık, fen kurallarına aykırılık görmüş, başkaları gibi susacağına açıklamıştı. Bu açıklama "Ankara'dan gelen herhangi bir kodaman" havasını taşıyorsa, bu yüzden de çevresindekiler ürküyor, korkuyorlarsa suç onun muydu?"

Heyecanlı Gelecekte karısından ve ailesinden ayrı yaşayacağı güzel günlerini düşündükçe heyecan duyan Kudret, Sema'ya da İfakat'e de bu sebeple yaklaşır: "“Kodaman” sevinçten çıldıracaktı. Ne, gözleri burun köklerine akmış karısı, ne karısının duyarsa dırdırı, ne çocukları, ne de annesi. Hoş annesi: "... Seni bu çingene maşası kariyi almağa ben zorlamıştım. Bin pişmanım. İnşallah seni gene ben kurtaracağım bu it sürüsünden Kudret'ciğim!" demişti."

Tedirgin Arkadaşları ve paragöz karısı yüzünden bu işlere bulaşan Kudret, işlerin yolunda gitmesinden her gittiği yerde kazandığı paraların sonrasında yakalanacak olmaktan dolayı tedirginlik yaşar ve bir an evvel Ankara'ya gideceğini yayması gerektiğini düşünür: "Sedir üzerindeki çantasından sigarasıyla kibritini çıkarıp, yaktı bir tane. İstemiyordu, yeniden hapse girmekten korkuyordu. Şayet "kenef karısı" ile "boktan arkadaşları" olmasa, bu palavra islere de son verir, çekilirdi kenara."

Annesine Düşkün Kendisine hayata tutunma gücü veren annesine karşı aşırı düşkünlüğü bulunan Kudret'in aklı fikri hep yaşlı annesindedir. Annesini öper sever, onun hastalığı Kudret'i çok meşgul eder. Annesine bir şey olursa bu dünyada ne yapacağını bilemez: "Kafasından anacağı geçti gene: Ağır hastaydı gerçekten de. Anacağı, her şeyi. Bu dünyaya onu bağlayan tek insan! Gözlerini yumuverirse, Kudret Yanardağ için, yasamanın hiçbir anlamı kalmazdı. Hele karısıyla İfakat'in takışması da tüy dikmişti."

Kılıbık Karısı Şehvar 'ın baskısı altında yaşayan, ondan çekinen Kudret, dolandırıcılık yaparak kazandığı paraları, altınları hatta kendisi için getireceği metres Sema'yı bile karısına kaptırır. Kudret, Şehvar'a sesini yükseltmez: "O gece sabaha kadar salondaki koltuğun tahtasına basını dayayarak, yan uykuyu, yarı uyanıklık içinde acı acı düşündü. Simdi ne yapacaktı? Hemen hemen bütün paralarıyla altınları kaptırmıştı. Bankadaki iki bine yakın parasından başka tek meteliği yoktu. Eline beş bin küsuru geçiren kadının bakkal borcunu bile ödemeyeceğini biliyordu. Bir yandan öylece kalacak borçlar, öte yandan anacığının hırpalanışı..."

Edilgen Karısının, arkadaşları İdris ve Deve'nin baskısından kurtulamayan Kudret, tekrar dolandırmak üzere İstanbul'da bir otele giderler. Lakin Kudret yakalanma korkusu ile artık teftiş yapmak değil alt komşusu olan İfakat 'ın paraları ile yeni bir hayat kurmak istemektedir ama yine de İdris'e laf geçiremez: "“- Eh, var bir elli beş ama doğurmamış sağlam karı. Mesele sağlamlığında değil, mangırlı. Çakıyorsun ya?"

“- Peki?"

"- Ben bu teftişlerden, tahsilatlardan bıktım. Korkuyorum. Ne dersin? Yakalanırsak halimiz duman olmaz mı?" "

Kel Mıstık (Uyumsuz)

Karakter Anadolu'da bir şehirde trenden aldığı insanları arabası ile taşıma işi ile geçinen Kel Mıstık, Kudret Yanardağ'ın işini kolaylaştıran, bilmiş tavırları ile şehirde adamın propagandasını yapan biri olarak dikkat çeker. Kendince işgüzar davranışlar sergileyen Mıstık'ın lokantacıdan aldığı paraları kör karısına kaptırması kılıbıklığını öne çıkarır. Karı koca iki göz evde hayvanları ile birlikte yaşayan ailenin çocukları olmaz. Bilgisiz ve cahil bir halkın temsilcisi olan Kel Mıstık, farkında olmadan karısından kaptırdığı paraları almaya çalışırken çıkardığı yaygara Kudret'in dolandırıcı olduğunu ortaya çıkarır. Emniyet müdürü ve Vali şehirde müfettişi bulamayınca Kudret'i Mıstık 'tan sorarlar. Oldukça geveze bir adamdır.

Aktiviteler Lokantalarda rakı için Kel Mıstık günün çoğu saatinde sarhoş dolaşır. Çok eski bir faytoncu olan Kel Mıstık, gece gündüz demeden şakır şakır ses çıkartarak sokaklarda gezinir.

ÖRNEK ANILAR

Bilmiş Kırk yıllık faytoncu olan Kel Mıstık, Atatürk döneminden beri şahit olduğu hayat nedeni ile her şeyi bildiğini ve anladığını düşünür. Hatta şehirlerine gelen tüm büyük adamları doğru tahmin ettiğini iddia eder: “Kara, kuru arabacı altmışa yakındı ama, saçlarını değirmende ağartmamıştı. En azından kırk yıl, evet kırk yıldır müşteri taşıyordu bu uzak istasyondan şehre. Müşteriye şöyle bir baksın, müşteriye söyle bir koklasın, tamamı. Kaçın kurasıydı o? Bu kalıp, bu kıyafet, arabasını gıcır gıcır gıcırdatan bu gövde... vekil vükelâydı! En azından umum müdür, müfettiş. Sağlama Ankara besisiydi. Kodaman, kalantor. Lâkin nesine gerek? Geçinmeye gelmişti bu dünyaya. Giden ağam, gelen paşam!”

Palavracı Anadolu’ya gelen ve kimliğini açık vermek istemeyen Kudret’i görünüşünden ve kılık kıyafetinden ötürü müfettişe benzeten Mıstık, kendine karşı gelene de ukalaca konuşmaktan geri kalmaz. Bilmediđi halde biliyormuş gibi görünerek herkesi inandırır: ““Kendi söylemedi, ben yakıştırdım. Yüz kiloluk adam müfettişler müfettişi değilse, başka ne olabilir?” dese, önemi azalatacak, belki de, "Ulan serseri. Senin de bir bok bildiğın yok!" diyeceklerdi. — Kendi söyledi tabii, dedi.””

İşgüzar Hiç görevi ve haddi değilken kendini müfettiş sandığı Kudret’e yarandırmak için kendi kafasında küçük hesaplar yapan Mıstık, işgüzar biridir: “Şef garson önemle anlatmağa çalışırken, Kel Mistik, lokanta kapısını açmış, çift kösele sarı iskarpinlerini cızırdata cızırdata lokantaya giren "Kodaman"a, usulcacık haber verdi: — Senin için tüccar dedim. Müfettiş falan diye karıştırmadım. O değilden sor soruştur gayri, bozma!”

Kurnaz Kendini Kudret ile samimi gösteren kurnaz Mıstık, lokantacıdan Kudret’in namına beş yüzlük ister. Böylece paraların kendisine kalacağını ve kendini zamanında bir şey yerine koymayan esnafı dize getireceğini düşünür : “Mıstık’tı o, arabacı Kel Mistik, ötesini de, berisini de elbette bilirdi. Dinsizin hakkında imansız gelir, zaman zaman "Kör bıçakla enselerinden kesmeli bu deyyusları!" dediği lokanta sahibiyile, ona yüz vermeyen esnaftan pek çoğunun iliğini sömürdükten başka, o kendini beğenmiş valiye de ne adam olduğunu göstermeliydi.”

Kılıbık Karısı paraları görünce Mıstık’ın elinden kapar ve geri vermez. Yıllardır kocasından para yüzü görmeyen kadın adamın türlü dil dökmesine rağmen paraları kaptığı gibi evin kapısını kilitler. Arabacı Mıstık aklı paralarda mecburen işine geri döner: “Arabacı Mistik dışarıda bağırıp çağırıyor, kapıyı yumrukluyordu ama, nafiile. O kadar ki, kadın buz gibi, geçmiş pencereye oturmuş, kocasının kapıyı öfkeyle yumruklayışına bakıyor, aldırılmıyordu.”

Geveze Çok konuşkan biri olan arabacı Mıstık, eczacısı, otelcisi, lokantacısı, amiri veya memuru kim varsa çekince hissetmeden konuşur. En sır olan şeyi bile söyleyiverir arada da benden duymuş olma diye cümlesine bağlar: “ Arabacı Kel Mistik, sıkı sıkı tembihlemişti: "Herifi Ankara'dan hususi surette göndermişler buraya. Tekmil vilayeti teftiş, halkın şikâyetlerini tespit edecek. Benden duymuş olma, sonra basım belaya girer. Bu, Validen, Emniyet Müdüründen falan gizli bir şey.”